

FAKULTET POSLOVNE
EKONOMIJE

MONETARNA EKONOMIJA

Prof. dr Ivan Mirović

PONUDA I TRAŽNJA NOVCA I MONETARNA RAVNOTEŽA

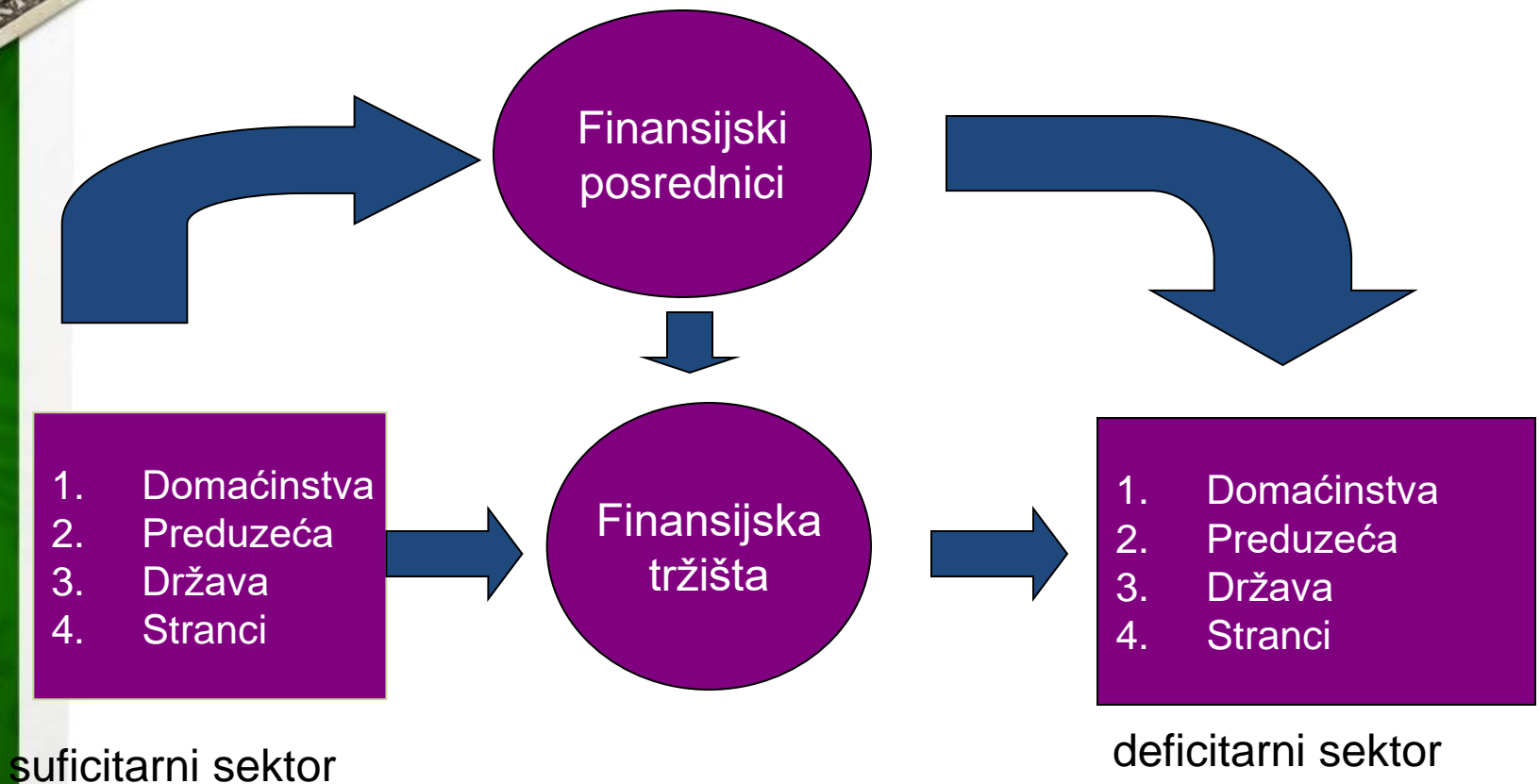

FINANSIJSKI I MONETARNI PROCESI I NJIHOVO DJELOVANJE

- **Finansijski proces** je proces finansijskog posredovanja između ekonomskih subjekata sa viškom štednje od investicija i ekonomskih subjekata sa viškom investicione tražnje iznad sopstvene štednje (akumulacije), koji obavljaju finansijske institucije, primjenom finansijskih instrumenata, u **okvirima domaće i inostrane privrede.**

Tokovi finansijskih sredstava

Indirektno (posredno) finansiranje

Direktno (neposredno) finansiranje

- ***Monetarni procesi*** obuhvataju ***proces kreiranja novca i usklađivanje količine novca i tražnje novca ako dođe do njihove nejednakosti, uključujući kako realne, tako i finansijske transakcije.***
- ***Sa gledišta pojedinih subjekata (ili grupa subjekata, monetarni procesi se ne mogu odvojiti od procesa finansijskog posredovanja.***
- ***Monetarni procesi se mogu posmatrati odvojeno od procesa finansijskog posredovanja samo u makro smislu(cijela privreda).***

- **Finansijski procesi su veoma bitan dio ekonomskih procesa u tržišnim privredama.**
- Njihova uloga je **dosta šira** od pasivnog izvršioca prelivanja štednje pojedinih ekonomskih subjekata, već i **stimulacija štednje.**
- Sa gledišta korisnika **ove štednje**, uloga ovih procesa je **njeno racionalno korišćenje (primjena poznatih kriterijuma kod odobravanja kredita)**

- Važno je naglasiti da proces finansijskog posredovanja predstavlja proces **uskladjivanja ponude i tražnje robe i usluga**:
- ukoliko ne bi bilo uspješnog finansijskog posredovanja u pomenutom smislu, **formiranje štednje kod jednih subjekata značilo bi smanjenje tražnje robe i usluga ispod nivoa proizvodnje**, sa poznatim posledicama u pogledu kretanja proizvodnje i zaposlenosti, cijena, izvoza i uvoza.
- Osnovna uloga finansijskog posredovanja se uključuje u širi okvir ekonomske politike - **njeno sužavanje predstavlja dio restriktivne ekonomske politike, usmjerene ka usporavanju stope inflacije, povećanju izvoza i smanjenju uvoza.**

- Obrnuto, njeno stimulisanje iznad okvira formiranja štednje predstavlja **dio ekspanzivne ekonomske politike, koja ima za osnovni cilj povećanje rasta proizvodnje i zaposlenosti, uz rizik povećanja stopa inflacije i pogoršanja platnog bilansa.**
- Ovo djelovanje finansijskog posredovanja je slično djelovanju **restriktivne ili ekspanzivne monetarne politike, što je i logično, imajući u vidu pomenuto jedinstvo finansijskih i monetarnih procesa.**
- Pri obavljanju ovih funkcija, **finansijsko posredovanje uključuje široku strukturu finansijskih instrumenata, prilagođenih željama kako ponude, tako i tražnje finansijskih sredstava.**

-
- Ona takođe uključuje široku strukturu finansijskih institucija i finansijskih tržišta, domaćih i međunarodnih.

➤ Finansijsko posredovanje, takođe, uključuje mjere ekonomske politike u ovoj oblasti, kako mjere koje **neposredno utiču na ove finansijske tokove, tako i mjere koje posredno djeluju na obim i strukturu tokova finansijskog posredovanja**, među kojima su najznačajnije mjere **politike kamatne stope i politike deviznog kursa domaće valute.**

- Monetarni proces obuhvata formiranje novčane mase, formiranje tražnje novca i proces monetarnog uravnoteženja u slučajevima ***nejednakosti količine novca i tražnje novca.***

- Polazne pretpostavke ovog procesa monetarnog uravnoteženja su da postojeća količina novca nije jednaka tražnji novca i da pojedini subjekti nisu u stanju da ukupnu količinu novca izmjene tako da se ona izjednači sa tražnjom novca.
- Ono što pojedini subjekti mogu učiniti jeste da se oslobode viška novca, ili da nadoknade manjak novca, ali što ne mora da mijenja ukupnu količinu novca (npr.smanjenje iznosa novca kupovinom robe)
- Izjednačenje količine i tražnje novca se ostvaruje kompleksnim procesom koji obuhvata **kako realne tako i finansijske transakcije kako domaće tako i u odnosima sa inostranstvom.**

RAVNOTEŽA PONUDE I TRAŽNJE NOVCA

- **Monetarna ravnoteža**, prema pretpostavkama monetarne teorije, **znači jednakost postojeće količine novca (novčane mase) i tražnje novca**, čime monetarni faktori djeluju **neutralno na realne privredne tokove**.
- Novac obavlja **svoje funkcije**, ali ne djeluje u pravcu usporavanja niti u pravcu ubrzavanja privredne aktivnosti.

- U slučaju **odstupanja količine novca od tražnje novca nastaju** procesi koji izjednačavaju ove dvije kategorije:
 - **Procesi približavanja postojeće količine novca tražnji - procesi kreiranja novca.**
 - **Procesi približavanja tražnje novca postojećoj količini novca.**

- Prvi procesi spadaju u okvir **kreiranja novca**, **institucionalno su pod kontrolom monetarnih vlasti** i njihovo adekvatno regulisanje je **problem efikasnosti monetarnog planiranja i ostvarenja postavljenih ciljeva monetarne politike**
- Drugi procesi, **odnosno prilagođavanje tražnje novca postojećoj količini novca** su **potpuno različitog karaktera**.
- Privredna kretanja koja su **rezultat aktivnosti mnoštva privrednih subjekata**, **teže da se usklade sa onom količinom novca koja je stvarno prisutna u ekonomskom sistemu**, **to su autonomni procesi (ne stoje pod neposrednom kontrolom ekonomske, odnosno monetarne politike)**

- Tokom procesa **uspostavljanja poremećene monetarne ravnoteže** ostvaruje se uticaj **novčane mase** na **privredna kretanja**.
- **Neravnotežna količina novca** pojavljuje se na tržištu roba i usluga, kao i na **finansijskom tržištu**, u obliku pozitivne ili negativne dodatne tražnje.
- Proces monetarnog uravnoteženja zasnovan je na **odlučivanju pojedinih ekonomskih subjekata** da izjednače **sopstvenu količinu novca** s **količinom koju oni ocjenjuju kao potrebnu**, putem realnih transakcija, finansijskih transakcija ili njihovom kombinacijom.

- U slučaju **viška novca** iznad tražnje novca, ekonomski subjekti će pokušati da se oslobode viška novca **povećanom kupovinom robe i usluga ili ulaganjem viška novca u nemonetarne finansijske instrumente.**
- Ulaganje viška novca u nemonetarne finansijske instrumente, na prvi pogled **ima prost efekat smanjenja količine novca, međutim, procesi koji se na ovaj način otvaraju su mnogo složeniji.**
- Treba računati **na ulaganje viška novca u domaće, ali i takođe i u inostrane finansijske instrumente** što ima različite **finansijske efekte** ,kako na privredna kretanja tako i na ponovno **uspostavljanje monetarne ravnoteže**

-
- Ulaganje **viška novca u domaće finansijske instrumente** može imati veoma **složene posredne efekte**:

➤ **Povećanje tražnje za finansijskim instrumentima na fina.tržištu, utiče na povećanje kamatnih stopa i cijena ovih instrumenata što dovodi do značajnih efekata:**

- **Valorizacioni efekat** (povećanje vrijednosti imovine postojećih vlasnika finansijskih instrumenata);
- **Dohodovni efekat** (povećanje prihoda vlasnika fin.instrumenata, a time i povećanje tražnje robe i usluga)
- **Efekat na cijenu kapitala** (može uticati na smanjenje investicija, a prema tome i na smanjenje tražnje roba i usluga)
- **Efekat supstitucije imovinskih oblika** (može uticati na izmijene u ponudi i tražnji pojedinih oblika imovine)

- Povećana **ulaganja u finansijske instrumente finansijskih posrednika**, znače povećanje **kreditnog potencijala ovih institucija i povećanje njihove ponude kredita**, što doprinosi povećanju tražnje roba i usluga.
- Ulaganje viška **novca u sekundarne monetarne oblike vodi smanjenju tražnje novca**, što pojačava monetarnu neravnotežu i njene efekte
- Koji efekti će se ostvariti **zavisi prije svega od konkretnih institucionalnih uslova** određenih **nivom privredne razvijenosti**.

- Ulaganje **viška novca u inostrane finansijske instrumente** **zavisi od više faktora**, među kojima su najznačajniji:
 - **Konvertibilnost domaće valute,**
 - **Otvorenost privrede prema inostranim tržištima i stepen slobode finansijskih transakcija sa inostranim subjektima,**
 - **Usaglašenost ekonomskog vrednovanja domaćeg novca** (realnost deviznog kursa domaće valute)
 - **Struktura ulaganja i u ovom slučaju zavisi od institucionalne strukture privrede i njene razvijenosti.**

- Karakteristika ovih efekata monetarne neravnoteže na finansijske procese je da oni u **najvećoj mjeri zavise od vremenskog perioda posmatranja.**
- U **kraćem periodu oni mogu u većoj mjeri apsorbovati** višak novca nego u dužem posmatranju.
- Dio viška novca **iznad tražnje koji ekonomski subjekti usmjeravaju na povećanje tražnje robe i usluga vodi većoj tražnji robe i usluga od ponude, što dalje ima za posledicu kombinaciju efekata na porast proizvodnje, porast cijena, porast uvoza i smanjenje izvoza.**

- Ovi procesi, kako **finansijski** tako i **nefinansijski**, imaju **povratne efekte na monetarnu ravnotežu** i to:
- Finansijski procesi, kako **domaći** tako i u odnosima sa **inostranstvom**, vode smanjenju količine novca.
 - Ovdje se uključuju i **realni efekti** koji su došli do izražaja u **povećanju uvoza** i **smanjenju izvoza**, pa prema tome i **deficitu platnog bilansa**, koji utiče na **povlačenje novca**.

- Na ovaj način se ponovna monetarna neravnoteža ostvaruje kombinovanim efektima procesa uravnoteženja na smanjenje količine novca i povećanje tražnje novca.(zavisi od institucionlnih i privrednih mogućnosti)
- Opisanom procesu monetarnog uravnoteženja treba dodati i **pojam i karakteristike tražnje novca, kao bitne komponente monetarne ravnoteže.**
- Kako je poznato, tražnja novca obuhvata:
 - **“transakcionu tražnju novca” i**
 - **“tražnju novca kao imovine”.**

- U prvom slučaju je riječ o potrebi držanja **novca** za **uredno obavljanje plaćanja**.
- U drugom slučaju se radi o **tražnji novca** kao dijela imovine, u skladu s motivima **optimalizacije strukture imovine ekonomskih subjekata**.
- Statistički se promjenljivost tražnje novca može približno ocijeniti korišćenjem “**brzine opticaja novca**”, kao prametra koji pokazuje odnos **između obima novčanih transakcija i kočine novca**.
- Uprošćeno posmatrano, imajući u vidu raspoložive podatke, brzina opticaja novca se najčešće izražava kao odnos **između nominalnog društvenog proizvoda i količine novca u opticaju**.

KARAKTERISTIKE MODELA PROCESA MONETARNOG URAVNOTEŽENJA NA RAZLIČITIM NIVOIMA PRIVREDNE RAZVIJENOSTI

-
- U razvijenim privredama, sa razvijenom finansijskom strukturom, šema procesa monetarnog uravnoteženja funkcioniše u najširem smislu.
 - U takvim privredama treba pretpostaviti: **visok stepen diferenciranosti finansijskih institucija i finansijskih instrumenata, uz razvijena finansijska tržišta; visok procenat finansijskih transakcija u odnosu na iznos realnih transakcija, koji odražava veoma značajnu ulogu finansijskog posredovanja;**
 - Tržišno formiranje **kamatnih stopa i cijena finansijskih instrumenata što značajno utiče na investicionu tražnju, štednju, ponudu i tražnju kredita, kao i na transakcije koje znače izmjene u strukturi imovine.**

- **Konvertibilnost domaćeg novca, visok stepen otvorenosti prema inostranim tržištima (finansijskim i robnim),**
- **visok stepen slobode obavljanja transakcija sa inostranim subjektima, što omogućava široku strukturu finansijskih i nefinansijskih transakcija i njihovo povećano učešće u procesu monetarnog uravnoteženja i finansijskog posredovanja.**
- **U takvim uslovima, treba računati sa brzim reagovanjem ekonomskih subjekata na monetarnu neravnotežu.**
- **Prvenstveno usmjeravanje transakcija ekonomskih subjekata namjenjenih eliminisanju monetarne neravnoteže na finansijsku oblast, sa ogovarajućim visokim efektom na finansijsko posredovanje; relativno jak uticaj na tržišne kamatne stope, a time na pomenuto ponašanje ekonomskih subjekata u slučajevima promjene kamatnih stopa.**

- Neposredni efekat monetarne neravnoteže na tražnju robe i usluga je relativno mali.
- On se kasnije povećava, ali uticaj izmjenjene tražnje robe i usluga ima relativno stabilnu i ravnomjernu kombinaciju djelovanja na kretanje proizvodnje, cijena, izvoza i uvoza, naročito u uslovima umjerenog odstupanja količine novca od tražnje novca.

- **U privredama u razvoju**, procesi monetarnog uravnoteženja i finansijskog posredovanja imaju drugačije karakteristike:

- relativno uprošćena struktura finansijskih institucija i finansijskih instrumenata,
- relativno nizak procenat finansijskih tokova u odnosu na realne tokove, kao posledica niske stope štednje i finansijske štednje,
- odsustvo razvijenih finansijskih tržišta.

- Odsustvo tržišne kamatne stope,
- diferenciranost kamatnih stopa kako po regionima ,tako i po finansijskim institucijama,
- slab uticaj kamatnih stopa na ponašanje ekonomskih subjekata,
- uprošćena imovinska struktura(relativno malo učešće finansijskih oblika u strukturi imovine),očekivanje visoke stope inflacije
- Nekonvertibilnost domaćeg novca, visok stepen zatvorenosti prema inostranim tržištima

- U ovim uslovima se mali dio **monetarne neravnoteže usmjerava ka finansijskim transakcijama**, a i taj dio se brzo vraća na tražnju roba i usluga, najveći dio ovih transakcija, znači **povećanje kreditnog potencijala** što samim tim, vodi kreditima bankarskim komitentima i tražnji roba i usluga.

- Najveći dio monetarne neravnoteže se usmjerava na tražnju roba i usluga neposredno, a veoma brzo i posredno.
- Povećana tražnja robe i usluga, u slučaju postojanja viška novca, najvećim dijelom djeluje na porast cijena i smanjenje uvoza.
- Dok u slučaju manjka novca, prvenstveno djeluje na smanjenje proizvodnje i uvoza.

H V A L A N A P A Ž N J I ! ! ! ! ! ! ! !